

EGER VÁR VIADALJÁRÓL VALÓ ÉNEK HISTÓRIA

Tihódi Lantos Sebestyén

ELSŐ RÉSZE

- Ím az sok pap közzöl csak egy vált vala,
Ki benn marada, az Bálint pap vala,
Másik egy futott pap, Márton pap vala,
360 De prédikállani nem tudnak vala.
- Tuttomra vagyon mindennek sommája,
Hatvanöt héán kétezör lélök vala,
De még ezekbe sok elszőkött vala,
Az jámbora bátor szívvel benn vala.
- 365 Ez idő köszti Ali basa írata,
Amhát basát, beglerbéköt hívatá,
Hogy Szolnokot, Egröt ő megszállaná,
Kikben tuggya, egy magyar meg sem várná.
- Szolnok alá Ali basa beszálla,
370 Amhát basa nagy hadával eljuta.
Szolnokból kiszökének, belé szálla,
Szent Mihál hónap negyednapján vala.
- Egy levelet Amhát basa írta,
Egy szegén embertől Egré iktatá,
375 Jó Dobónak, Mecskeinek beadá,
Levéhozót ottan vereték vasba.
- Vitézőket porkolábok bégyűjték,
Hallásokra levél magyaráztaték,
Azon levelet királnak felköldék,
380 Akkor köztök ily szörzést végezének:
- Közikbe ha többet béköldenének,
Levéhozót bátor béeresztenék,
De az levelet töle el se vennék,
Kösség előtt véle megégettetnék.
- 385 Ez es kösztök akkor lön elvégezve:
Senki az szálláskor ki ne üvültene,
Se jót, se gonosz szót ki ne ejtene,
Senki ketten-hárman ne sügna-settegne.
- Tulajdon fejével érte fizetne,
390 Valaki ez szörzésnek nem engedne.
Az két főkapitán arra felelé:
Több hadnagyok nélkül semmit értene,

EGER VÁR VLADALJÁRÓL VALÓ ÉNEK HISTÓRIA

Tinódi Lantos Sebestyén

A védők végleges létszáma,

A szakasz fő témája

A várban maradt védők pontos végösszege és a papok hiánya; Szolnok várának hivatalos elesése Ahmed és Ali pasa keze által; valamint Ahmed pasa megadásra felszólító levelének elégetése és a Dobóék által bevezetett kíméletlen katonai törvények (a rémhírterjesztés és suttogás halálbüntetése).

Mi történik ebben a blokkban?

* **357–364. sor:** Tinódi meglepő őszinteséggel ír a vár lelki állapotáról: az egri egyházmegye rengeteg papja közül mindössze egyetlen egy, Bálint pap maradt önként a várban. Mellé csatlakozott egy másik, menekült egyházi személy, Márton pap, de a krónikás megjegyzi, hogy prédikálni, lelki fröccsöt adni egyikük sem igazán tudott. Tinódi ekkor összesíti a védők végső létszámát: pontosan 1935 lélek ("hatvanöt híján kétezer") maradt bent. Bár a gyávábbak közül még az ostrom előtt is többen megszöktek, a becsületes, bátor szívű vitézek mind kitartottak.

* **365–372. sor:** Eközben a török hadvezetés tervez. Ali budai basa levelet vált Ahmed (Amhát) pasával, a fegyveres nagyvezírral, és megegyeznek, hogy Szolnok után Egert is térdre kényszerítik, mert úgy sejtik, a magyarok a hatalmas túlerőt látva meg sem várják a harcot. Szolnok ostromára sor is kerül: miután a külföldi zsoldosok gyáván kiszöktek a várból, a törökök Szent Mihály havának negyedik napján (1552. szeptember 4-én) puskalövés nélkül besétálnak és elfoglalják az erődítményt.

* **373–380. sor:** Szolnok diadala után Ahmed pasa azonnal megadásra felszólító levelet írat, és egy szegény parasztemberrel küldeti be Egerbe. A futár átadja a fenyegető üzenetet Dobó Istvánnak és Mecskey Istvánnak, a két főkapitány azonban válaszul azonnal láncra vereti a levélhozót. Összehívják a porkolábokat (várnagyokat) és a vitézeket, a feszült katonák előtt hangosan lefordítják és felolvassák a török üzenetet, majd magát a levelet azonnal felküldik a királynak Bécsbe, jelezve a veszélyt. Ekkor a tisztek egy kökemény belső szövetséget és törvényt ("szörzést") fogadnak meg.

* **381–392. sor:** Elhatározzák, hogy ha a török a jövőben újabb levelet vagy követet küldene, a futárt ugyan beeresztik, de a levelét átvétel nélkül, a teljes katonaság és a nép ("kösség") szeme láttára azonnal megégetik, hogy senki se olvashassa a török ígéreteit. Emellett szigorú pszichológiai zárlatot vezetnek be az ostrom idejére ("az szálláskor"): senkinek sem szabad félelmében felkiáltani vagy üvölni, tilos bármilyen jó vagy rossz hírt terjeszteni, és a katonáknak szigorúan tilos kettesével-hármasával összeállva suttogni, pusmogni ("súgna-settegne"). Aki ezt a fegyelmet megszegi és pánikot kelt, az a saját fejével fizet (azonnali lefejezés jár érte). Dobó és Mecskey kijelentik: a hadnagyok és a legénység teljes egyetértése nélkül ők ketten semmit sem érhetnének el.

EGER VÁR VIADALJÁRÓL VALÓ ÉNEK HISTÓRIA

Tinódi Lantos Sebestyén

Fontosabb régi szavak és magyarázatuk

- * **Hatvanöt héán kétezör:** 1935 (kétezerből kivonva hatvanöt).
- * **Szent Mihál hónap negyednapján:** Szeptember 4-én (Szent Mihály hava a szeptember).
- * **Porkolábok:** Várnagyok, katonai altisztek, börtönőrök, akik a rendért feleltek.
- * **Szörzést:** Egyezséget, katonai törvényt, szabályzatot.
- * **Kösség:** Közösség, a várban lévő katonák és civilek összessége.
- * **Súgna-settegne:** Suttogna, titokban tanácskozna, rémhíreket terjesztene.

Érdekességek

- * **A "suttogás" mint főbenjáró bűn:** Dobó zseniális pszichológiai hadviselést alkalmazott. Tudta, hogy a várakat leggyakrabban nem a golyók, hanem a belső pánik és a rémhírek döntik meg (ahogy Szolnokon is történt). A kettesével-hármasával való suttogás megtiltása elvágta a dezinformáció és a megadás gondolatának terjedését. Egerben csak egyetlen hangnak szabadott léteznie: a harci parancsoknak.
- * **A papok hiánya:** Érdekes kritika Tinóditól, hogy a gazdag egri püspökség papjai elmenekültek az ostrom elől, és csak ketten maradtak – ráadásul ők sem voltak a szavak mesterei. Ezért az ostrom alatt a vallási, morális buzdítást nagyrészt maguk a tisztek (például Bornemissza Gergely vagy Dobó) végezték a beszédeikkel, a hitet pedig a közösen elénekelt zsoltárok tartották életben.

Történelmi háttér

Szolnok 1552. szeptember 4-i bukása után Eger maradt az utolsó védőbástya, amely elzárta a török utat a gazdag felvidéki bányavárosok és Kassa felé. Ahmed pasa levele tipikus oszmán taktika volt: békés megadást, szabad elvonulást és aranyat ígért a védőknek, ha harc nélkül átadják a várat, ellenkező esetben viszont teljes mészárlást helyezett kilátásba. A levél nyilvános elégetésének elrendelésével és a suttogók kivégzésének törvényével Dobó és Mecskey szimbolikusan felégettek minden hidat maguk mögött: világossá tették a szedett-vedett csapatokból álló védősereg számára, hogy innen csak két út van: a győzelem vagy a hősi halál.

EGER VÁR VLADALJÁRÓL VALÓ ÉNEK HISTÓRIA

Tinódi Lantos Sebestyén

Kérdések

1. Történelem:

Miért jelentett halálos veszélyt egy ostromlott várban a katonák csoportosulása és „súgása-settegetése” (suttogása), és hogyan reagált erre Dobó törvénye Szolnok bukása után?

2. Irodalom:

Hogyan használja Tinódi a számok pontos meghatározását (pl. „hatvanöt héán kétezör lélők”) arra, hogy növelje a krónika hitelességét és fokozza a drámai feszültséget?

3. Kreativitás:

Képzeld el a pillanatot, amikor a várudvaron Dobó parancsára a hóhér vasbéklyóba veri a török pasa levélhozóját, miközben a kapitány kihirdeti az új, kíméletlen törvényt. Írd le 3 mondatban, hogyan reagálnak a vitézek, amikor elhangzik, hogy a suttogásért halál jár!

EGER VÁR VLADALJÁRÓL VALÓ ÉNEK HISTÓRIA

Tinódi Lantos Sebestyén

Minta Válaszok:

1. Történelem:

A katonák titkos csoportosulása és suttogása a kapitulációs (megadási) hangulat és a belső pánik melegágya volt, ami teljesen alááshatta a harci morált és áruláshoz vezethetett. Dobó István Szolnok elrettentő, gyáva eleste után azonnal felismerte ezt a veszélyt, és a legkeményebb statáriális (azonnali) jogot vezette be: a rémhírterjesztést és a titkos diskurzusokat főbenjáró bűnnek minősítette, amelyet a rengeteg saját feje elvesztésével (lefejezéssel) büntetett, teljesen blokkolva a török pszichológiai hadviselést.

2. Irodalom:

Tinódi a pontos létszámadatok és dátumok rögzítésével nemcsak egyszerű énekmondóként, hanem precíz, szavahihető haditudósítóként lép fel, ami a korabeli hallgatóságban abszolút bizalmat ébresztett a mű iránt. A drámai feszültséget azzal fokozza, hogy a pontosan megnevezett 1935 védőt állítja szembe a Szolnokot épp elsöprő, százezres török áradattal, így a számok rideg valósága még monumentálisabbá teszi az egriek előtt álló, szinte lehetetlen küldetést.

3. Kreativitás:

A béklyók csörrenése élesen vágott bele a várudvar feszült csendjébe, ahogy a megrémült török futár lábára ráverték a nehéz vasat. Amikor Dobó dörgő hangon kijelentette, hogy minden suttogó és rémhírterjesztő a fejével fizet, a vitézek némán egymásra néztek, és a tisztí kardok egyszerre rándultak meg a hüvelyükben. Senki sem zúgolódott a kegyetlen parancs miatt; a szolnoki árulás híre után a katonák arcára a megalkuvást nem ismerő, komor elszántság fagyott rá, tudva, hogy a fegyelem az egyetlen pajzsuk a halál ellen.